

Osmnáctidílný seriál MF DNES je určen zákům základních škol a jejich rodičům. Na ukázkách kvalitní beletrie a zadaných úloh se naučíte lépe porozumět textu, přemýšlet o něm a dobře ho využít, což se vám může hodit nejen při přijímacích.

Literární zvyklosti a proměny

Pro význam sdělení je stejně důležité to, o čem se píše - obsah, i to, jak se to píše - forma. Někdy však umělec porušuje zvyklosti, pozměňuje slova a jejich tvary nebo překvapivě spojuje věty a tím říká něco víc než slova sama. Zvolí nečekaného hrdinu, situaci nebo událost. Do skutečného světa autor vsadí něco nemožného. Z toho máme někdy jen legraci (třeba z názvu Kniha básní), jindy díky tomu uvidíme svět čerstvě nebo pochopíme něco, co jsme neviděli dřív. Jako v příběhu o plameňákově.

Ukázky možných odpovědí

MLADŠÍ ČTENÁŘI

Jak zadání řeší mladší čtenáři?

A Hlavní postava je noha, protože je to hlavně o ní. Je to divné, protože noha sama nemůže zažít dobrodružství.

B
1) Noha se nudila.
2) Šla do světa.
3) Dějala tyčku, metr, hrazdu, a anténu.
4) Napsala dopis plameňákově.

C Nezvyklé je, že se noha oddělí od svého plameňáka. Jde sama do světa. A stane se anténou, která se dívá na svého plameňáka. Píše mu dopis. Plameňák si ani nevšiml, že mu odešla noha.

STARŠÍ ČTENÁŘI

Nejprve si vyřeš úlohy A-C pro mladší čtenáře. Připravíš se na náročnější přemýšlení o textu v úlohách D-G.

D To, co zažila, je postupně složitější. V plotě stála sama, s metrem lidí měřili, jako hrazda nesla cvičící lidi a jako anténa se sama zajímala o lidi a plameňáka.

E Je to vtípek, že noha jde, kam ji noha nese. Vypadá to, jako kdyby noha měla nohy nebo nohu. Navíc se říká „kam ji nohy nesly“, ale ona je jen jedna.

F 1. Mohla by to být pohádka, protože tu je něco nepřirozeného, noha jedná jako tvor. Ale není to pohádka, nejsou tu kouzla nebo nadpřirozené bytosti nebo dobrý skutek nebo dobrý konec.

2. V bajce by byla dvě zvířata, a ne zvíře a jeho noha. Plameňák přišel o nohu a na konci se nepoučil.

3. Na pohled vypadá jako báseň, ale není jako báseň. Nemá rýmy ani rytmus. Zní jako vyprávění. Řádky jsou nad sebou ne kvůli básni, ale aby to vypadalo trochu jako noha.

G Zní to, jako by to někdo jen povídal. Autor chtěl, abychom byli pořád napjatí, co bude dál.

Úlohy pro mladší i starší čtenáře

A Koho můžeme považovat za hlavního hrdinu tohoto příběhu? Čím je taková volba hrdiny nezvyklá?

B Napiš ve třech krátkých větách, co všechno plameňákova noha udělala až do konce:
1) Noha se nudila.
2)
3)
4)

C Čím je děj nezvyklý?

(Zdroj: Macourek, Miloš. Pohádky. Praha: Albatros, 1971.)

Plameňák (Miloš Macourek)

Antilopa běhá celý den sem a tam, weverka skáče ze stromu na strom, jenom plameňák stojí ve vodě a ani se nehne, stojí ve vodě na jedné noze, jako by druhou ani nepotřeboval, a druhá noha si říká, k čemu jsem vlastně na světě, to by mě zajímalo, cožpak nemám právo na trochu pohybu, jsem přece noha, a když plameňák usne, noha se sebere a jde, jde do světa, jde, kam ji noha nese, zažije mnoho příhod, napřed je tyčkou u plotu, pak metrem v textilním obchodě, pak zase hrazdou v tělocvičně a nakonec televizní anténou, která vidí všechno možné, která vidí i plameňáka, jak stojí na jedné noze, a noha si říká, chudák plameňák, měla bych mu poslat lístek, aby o mne neměl starost, ale víte, že její obavy jsou docela zbytečné, plameňák si žádnou starost nedělá, a jak by si také mohl dělat starosti, ani na to nepřišel, že mu jedna noha schází.

Úlohy pro starší čtenáře

D Jak by se dalo vysvětlit pořadí příhod, které noha zažila (byla tyčkou v plotě, metrem, hrazdou a anténou)?

E Co je nezvyklého na pasáži „noha se sebere a jde, jde do světa, jde, kam ji noha nese“? Jak to na tebe působilo, když jsi to četl v textu?

F 1. Autor zařadil příběh do knihy Pohádky. Je to pohádka? Proč?

2. V příběhu jedná plameňák i jeho noha jako lidé. Je to tedy bajka? Proč?

3. Text vypadá jako báseň s verši. Je to báseň? Proč?

G V celém textu je jen jedna tečka za větou - na úplném konci. Proč to autor tak napsal?

Vyzkoušejte si

Zkus ve své knize nebo v čítance najít text, ve kterém autor porušuje nějakou zvyklost. Pomůže ti, když si vzpomeneš na postavu draka Verpanidese nebo na setkání vražedného trpaslíka Kokeše s novinářem v textech druhého dílu seriálu (vyšel 27. ledna) nebo na neuvěřitelnou vyprávěčku v textu Velikolepý vstup v šestém dílu (1. února).

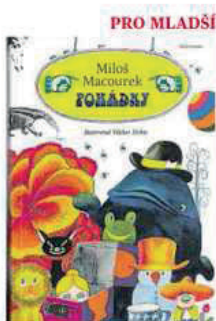

Tipy na čtení

Miloš Macourek

Pohádky

Jedna z knih pro děti, která nemá nouzi o čtenáře ani po více než čtyřiceti letech od prvního vydání. A opakovaným čtením může růst i požitek dospělých, kteří z knihy předčítají svým dětem a vnukům.

PRO MLADŠÍ

Karel Čapek

Apokryfy. Menší prózy

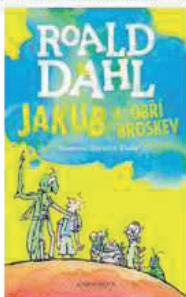
Apokryfy bývaly texty, které předstíraly, že patří mezi antické nebo biblické příběhy nebo životopisy svatých. Čapek si vypůjčil jejich formu, ale vtípně a moudře vrhá na prastará témata pohled současného člověka a nechává nás porovnat, které hodnoty nám připadají jako závažnější.

Roald Dahl

Jakub a obří broskve

Vyprávění o dobrodružstvích, která zažije malý opuštěný chlapec a jeho neobyčejní přátelé díky záračné obří broskvi. Je tak nabitě fantazií a humorem, že je ocenil čtenáři od šesti do sta let.

Chris F. Ware

Jimmy Corrigan aneb Nejchytřejší kluk na světě

Komiksový román o vztahu otce a syna, plný černého humoru a také nezvyklých spisovatelských postupů. Potéšíte se mystifikacemi nebo i přetvářením ustálené podoby knížek (obálka je ve skutečnosti rozkládací plakát, na předšedce najdete nepoužitelný návod k použití atp.), ale nepotkáte tu superhrdiny.

» PŘÍŠTĚ

Jak rozlousknout náročný text

Stranu připravil čtenářský tým projektu Pomáháme školám k úspěchu rodinné nadace Renáty a Petra Kellnerových a redaktorka MF DNES Bohdana Jarošová.